

Fra pynt til plage – fremmede skadelige planter

Espen Henriksen, Fylkesmannen i Nordland
Åpent møte, Tjøtta, 20.6.2018

- vinner til Nordlands beste

Fra pynt til plage

- Hva er en fremmed art?
- ~~Svarteliste~~ - Fremmedartslista
- Forskrift om fremmede organismer
- Status i Nordland

Hva er en fremmed art?

- Utenfor sitt naturlige utbredelsesområde
  - Kan være fremmed for Norge eller «regionalt fremmede»

Er fremmede arter skadelige?

- Artsdatabanken har ansvar for faglig vurdering av risiko
  - Har vurdert ca. 1500 arter som har etablert seg i Norge etter 1800
  - De fleste har lav risiko eller ingen kjent risiko

artsdatabanken.no

Foto: Terje Kolaas

Parkslirekne spredd ved anlegging av gang og sykkelvei ved Grimstad (Foto: Erling Fløistad)

Søk

Kunnskapsbank for naturmangfold

Artskart

Se hvor arter er funnet

Natur i Norge

Verktøy for å beskrive natur

Artsobservasjoner

Registrer arter du har sett

Rødlista

Arter som har risiko for å dø ut i Norge

Fremmedartslista

Risikovurderinger av fremmede arter

Hvor risikabel er en fremmed art?

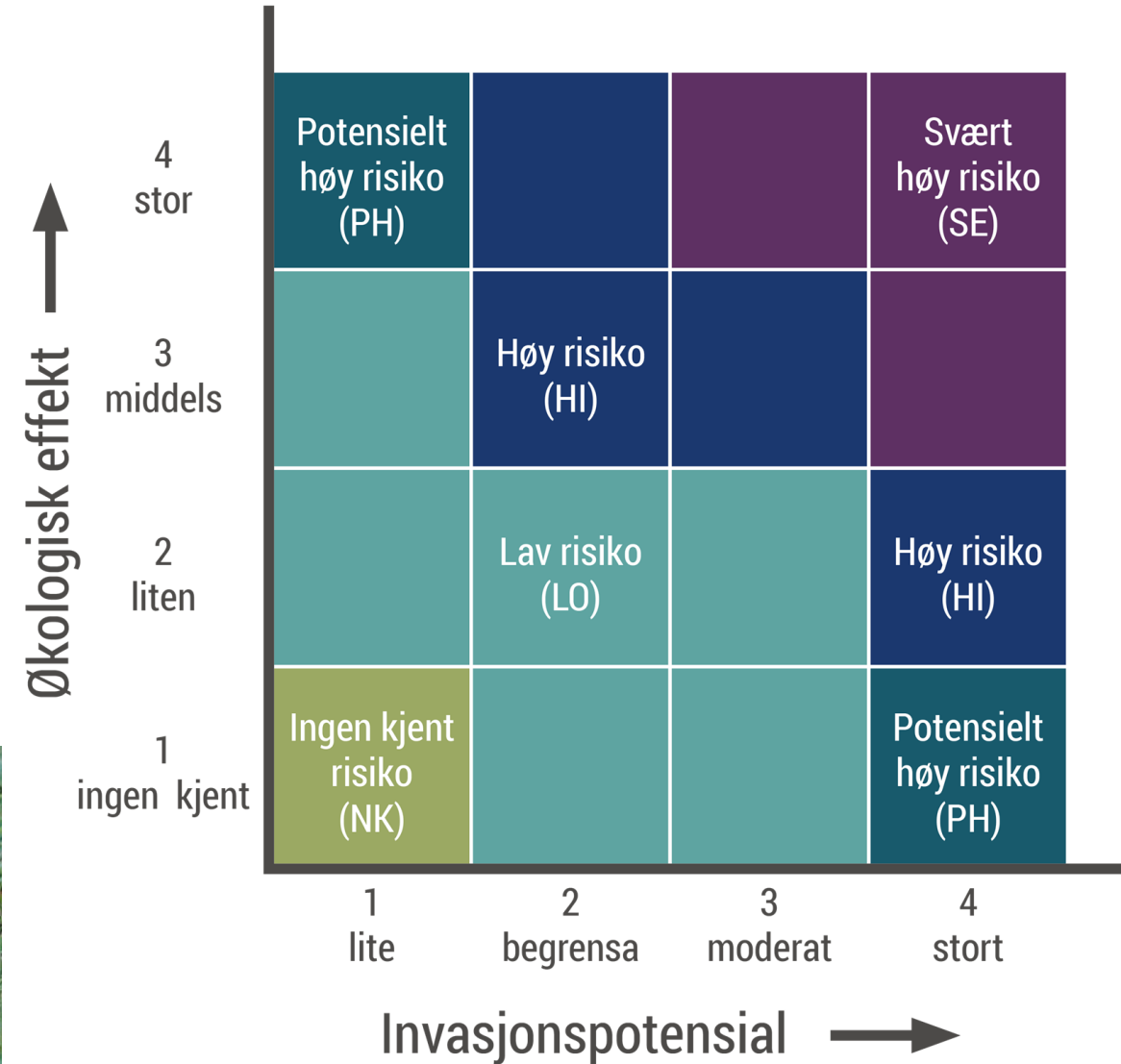
- Har den stor virkning på andre arter og naturtyper?
- Har den stor evne til å spre seg?

Foto: Eli Fremstad

Foto: Lisbeth Gederaas

Søk 1 456 460

Filter 6 798

- Artsgrupper
- Rødliste- og fremmedartskategori
  - Regionalt utdødd (RE) 12
  - Kritisk truet (CR) 1 358
  - Sterkt truet (EN) 28 200
  - Sårbar (VU) 49 855
  - Nær truet (NT) 98 851
  - Datamangel (DD) 238
  - Livskraftig (LC) 1 177 687
  - Svært høy risiko (SE) 6 798
  - Høy risiko (HI) 356
  - Potensielt høy risiko (PH) 1 208
  - Lav risiko (LO) 578
  - Ingen kjent risiko (NK) 216
  - Ikke vurdert (NR) 1 237
  - Ikke egnet (NA) 4 407
  - Ikke vurdert (NE) 6 437

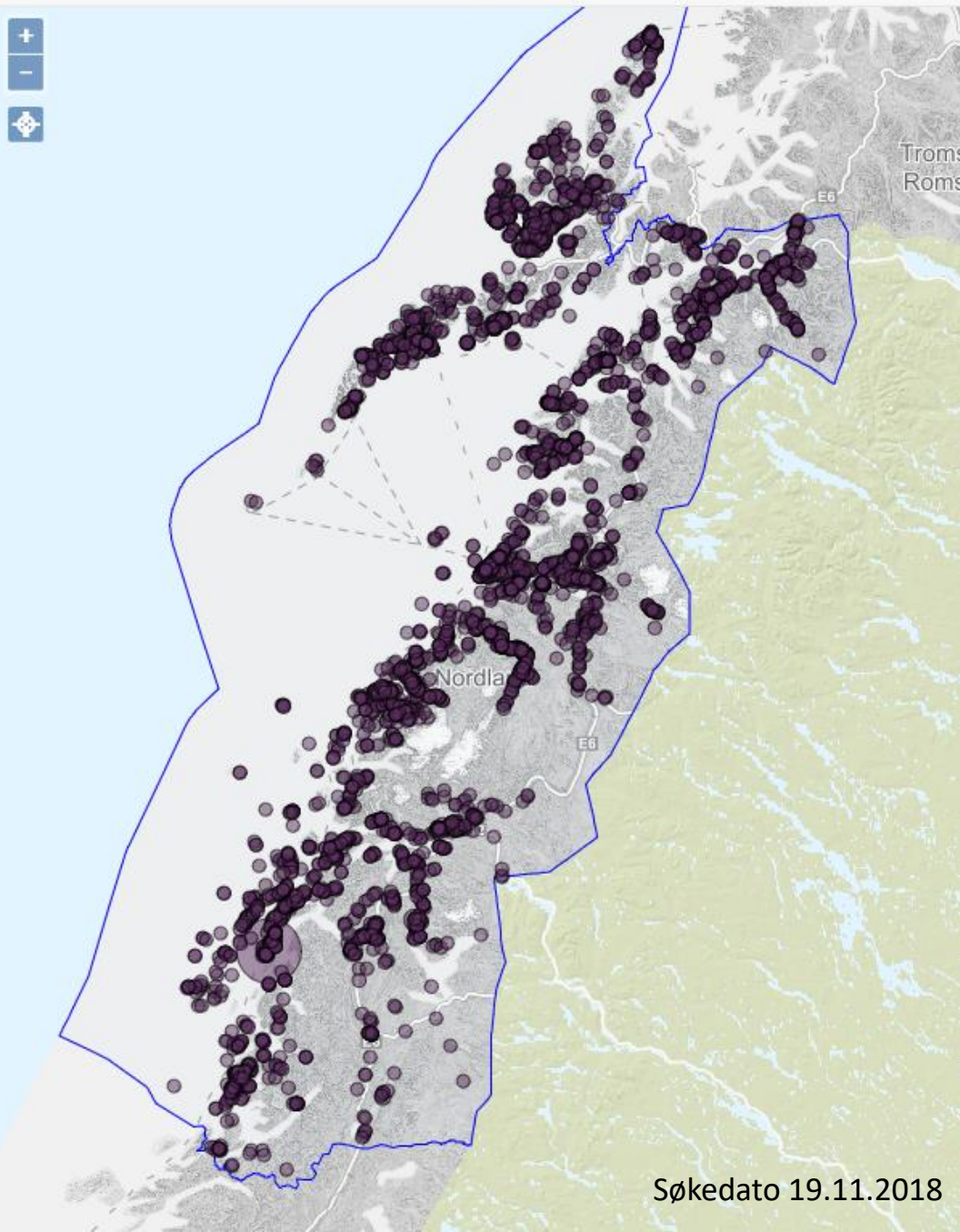
- Funntype
- Aktivitet
- Institusjoner
- Måneder

Årstall fra 1700 til 2019

Koordinatpresisjon fra 0 til 10000 m

Kart

Søk i Norgeskart, sted/gbn..

ARTSDATABANKEN

Parkslirekneslekta - Reynoutria (124 / 10636) x

Nordland fylke x

Søk 429 x

Enkelt søk

Artstre

Søk på arter

Inkluder underliggende taksa

Nordland fylke

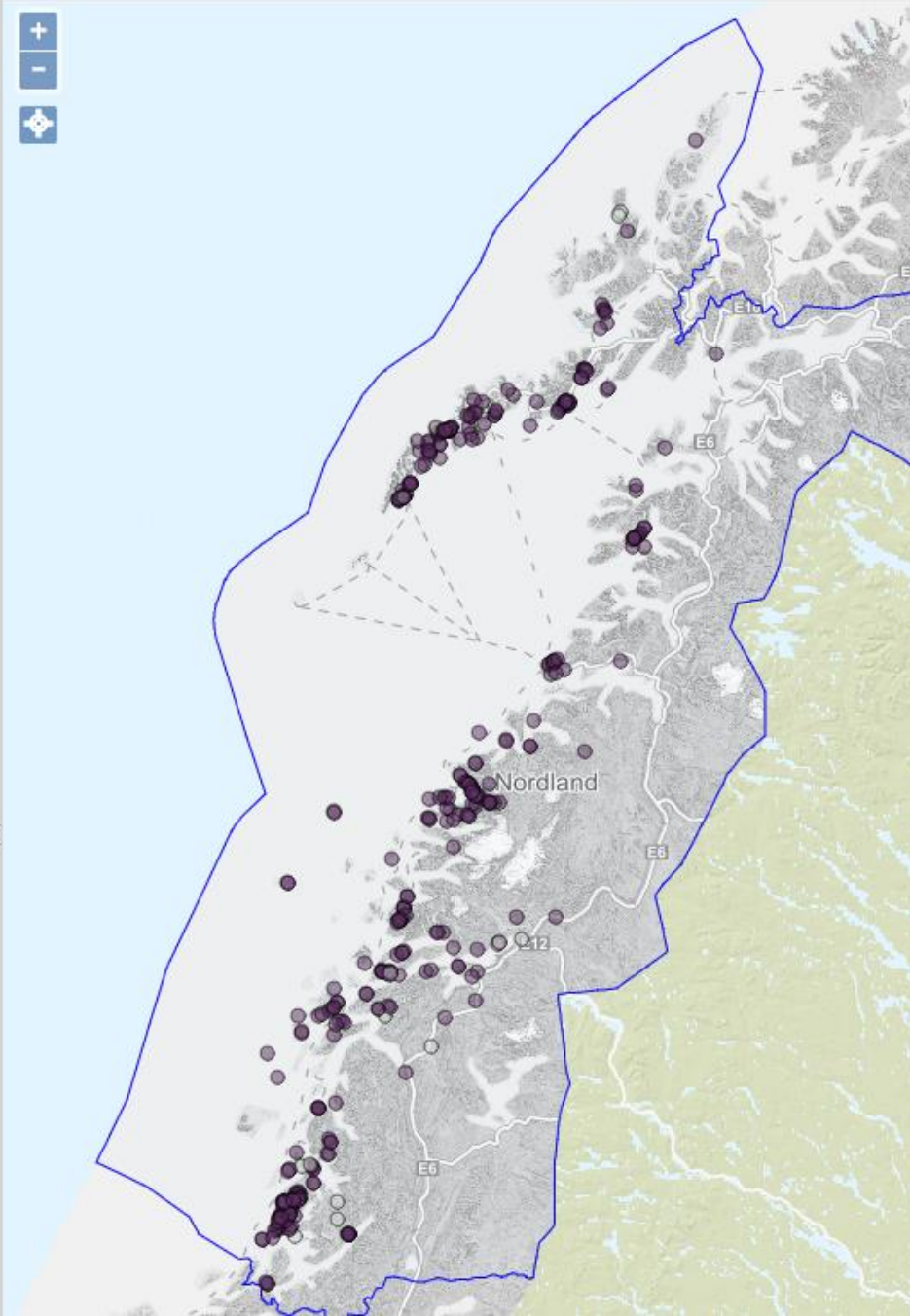
Filter 429

Avansert 429

Kart

Søk i Norgeskart, sted/gbn..

Hva er en «svartelistet» plante?

Artsdatabankens utgivelser:

- Norsk svarteliste 2007
- Fremmede arter i Norge, med norsk svarteliste 2012
  - Svartelista var de med «Høy risiko» og «Svært høy risiko»
- Fremmedartslista 2018
  - ~~Svarteliste~~

Forskrift om fremmede organismer (1.1.2016)

- Generelt forbud mot å sette ut organismer som ikke forekommer naturlig på samme sted
  - Diverse unntak, bl.a. «landlevende planter i private hager»
- Forbud mot innførsel, utsetting og omsetting av bestemte arter
- Krav til aktsomhet

The screenshot shows the LOVDATA website interface. At the top, there is a search bar with the text 'Søk etter lover, forskrifter, dommer og stortingsvedtak'. Below the search bar, the title 'Forskrift om fremmede organismer' is displayed. A sidebar on the left contains navigation options: Rettskilder, Lov, Stortingsvedtak, Sentrale forskrifter, Lokale forskrifter, and Norsk Lovtidend. The main content area shows a table with details for the regulation 'Forskrift om fremmede organismer'.

Forskrift om fremmede organismer	
Dato	FOR-2015-06-19-716
Departement	Klima- og miljødepartementet
Publisert	I 2015 hefte 7
Ikrafttredelse	01.01.2016
Sist endret	FOR-2017-05-11-566 fra 15.08.2017

Organismer forbudt å innføre, sette ut og omsette - forskriftens vedlegg I

- 31 arter, blant annet

prydstorklokke

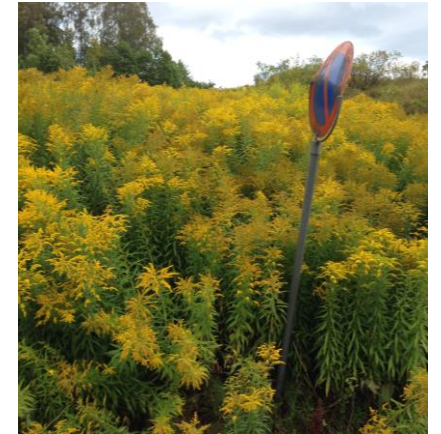
parkslirekne

tromsøpalme

kjempespringfrø

kanadagullris

rynkerose

hagelupin

Forskrift om fremmede organismer - krav til aktsomhet

§ 18. Almennelike krav til aktsomhet

1. Den som er ansvarlig for innførsel, hold, utsetting eller omsetning av organismer, eller som iverksetter tiltak som kan medføre utilsiktet spredning av fremmede organismer i miljøet, skal opptre aktsomt for å hindre at aktiviteten medfører uheldige følger for det biologiske mangfold, herunder
  - a) ha kunnskap om den risiko for utilsiktet spredning av fremmede organismer som aktiviteten kan medføre, og ta nødvendige tiltak for å forebygge slike følger, og
  - b) treffe forebyggende tiltak for å hindre utilsiktet spredning av fremmede organismer, og for raskt å avverge utilsiktet spredning av fremmede organismer.
2. Utføres en innførsel eller utsetting i henhold til en tillatelse gitt i medhold av denne forskriften eller annet regelverk, anses aktsomhetspliktene i første ledd og § 20 til § 24 som oppfylt dersom forutsetningene for tillatelsen fremdeles er til stede.

(**Naturmangfoldloven** § 6 «Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet...».)

Dumping av hageavfall i naturen er forbudt.

Forskrift om fremmede organismer

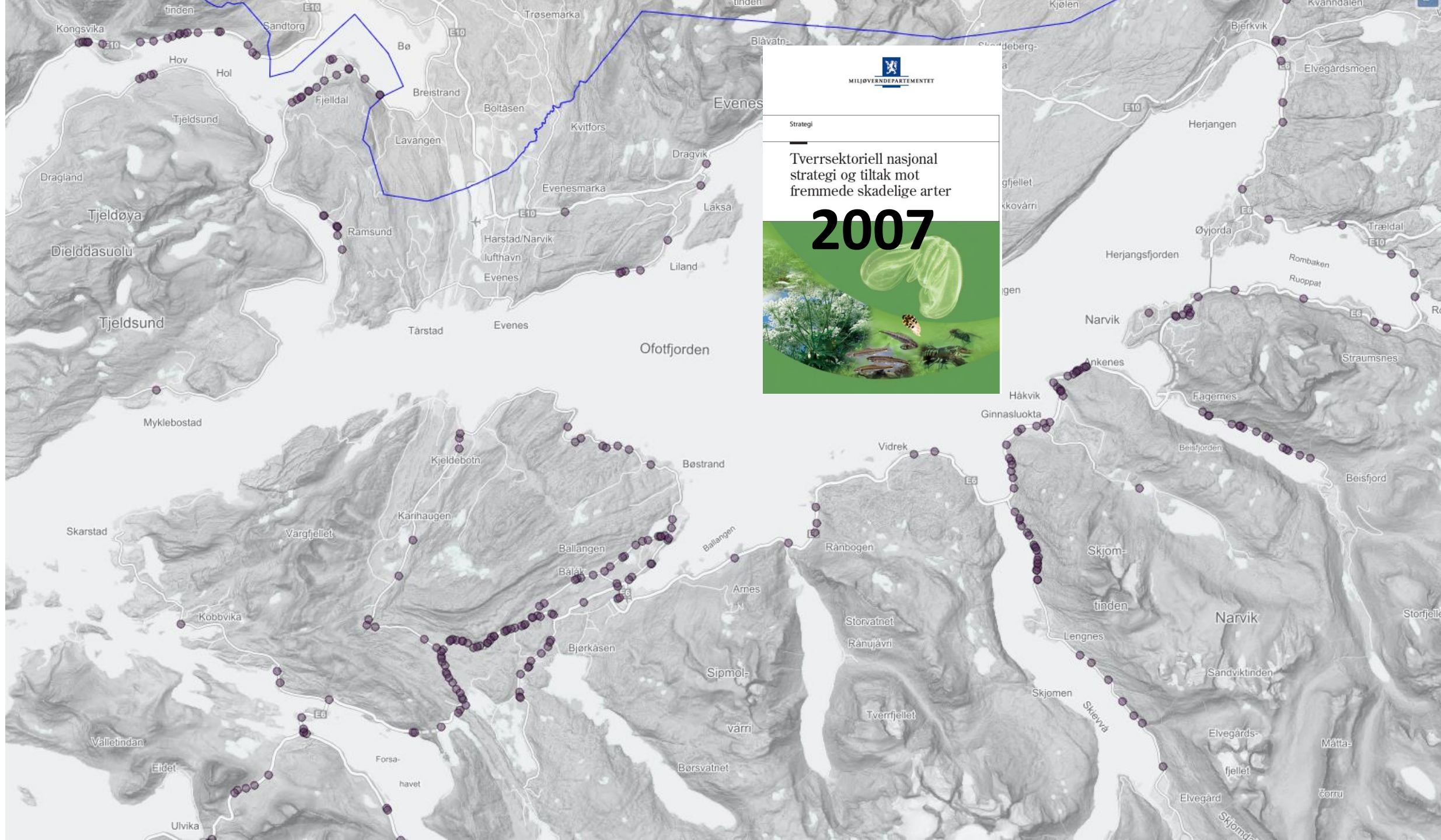
§ 24. (*tiltak mot spredningsveier*)

...

(4) Før flytting av løsmasser eller andre masser som kan inneholde fremmede organismer, skal den ansvarlige, i rimelig utstrekning, undersøke om massene inneholder fremmede organismer som kan medføre risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold dersom de spres, og treffe egnede tiltak for å forhindre slik risiko, slik som bruk av masser fra andre områder, tildekking, nedgraving, varmebehandling, eller levering til lovlig avfallsanlegg.

Massehåndtering –
hensyn til
fremmedarter må
inn i plansaker

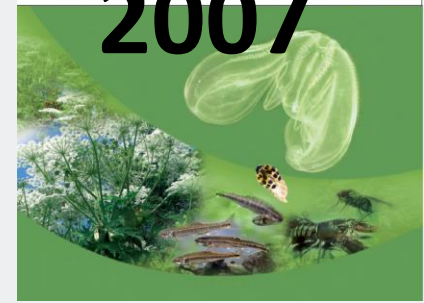

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Strategi

Tverrsektoriell nasjonal strategi og tiltak mot fremmede skadelige arter

2007

Hjem

Rapportere

Søk funn

Statistikk

Temasider

Bilder

Lag konto

Logg inn

[27.08.2018] Artsobservasjoner fyller ti år i 2018. Når vi 20 millioner funn i Artsobservasjoner i jubileumsåret? Det er en fin T-skjorte i premie til den som rapporterer inn rapport nr. 20 millioner.

[Skjul beskjed X](#)

Siste bilder

287 Bilder

bleiktjafs
Evernia prunastri

svart gelébeger
Bulaaria inauinans

svart gelébeger
Bulaaria inauinans

Dagens funn

IDAG/IGÅR

Artsgruppe

Idag

Alle arter

63 Funn

34 Arter

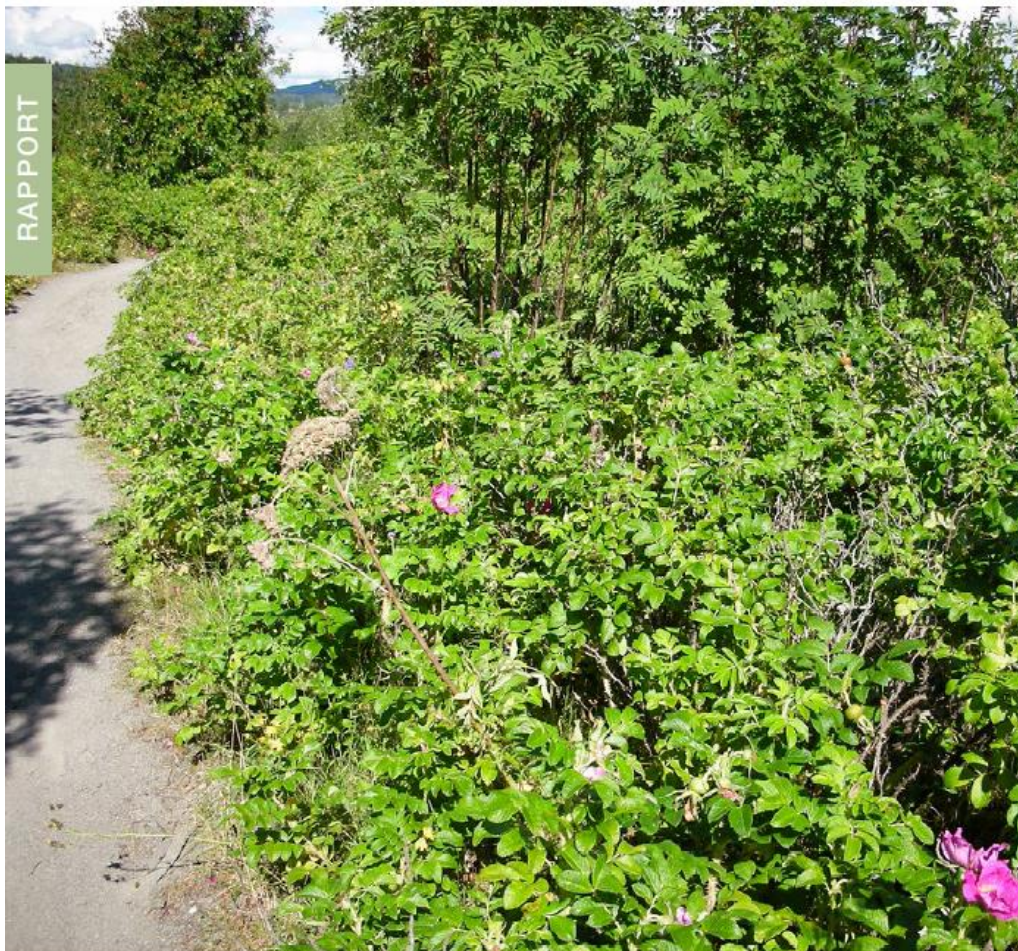
Kunngjøringer

- 2018-10-02
[Ny versjon laqt ut 02. oktober 2018](#)
- 2018-08-22
[Ny versjon laqt ut 22. august 2018](#)
- 2018-06-29
[Nå kan du rapportere artsfunn med mobilen](#)
- 2018-06-22
[Ny versjon laqt ut 21. juni 2018](#)
- 2018-04-19
[Ny versjon laqt ut 19. april 2018](#)
- 2018-02-06

Nye arter for i år

- 2018-11-18 [Micrura fasciolata](#)
Jørn R. Gustad (Hjervikholmen, Averøy, Mr)
- 2018-11-18 [Pusillina sarsi](#)
Jørn R. Gustad (Hjervikholmen, Averøy, Mr)

2013

DN-rapport 1-2013

Handlingsplan mot rynkerose *Rosa rugosa*

2015

Rapport bekjemping 2015 av fremmede arter i Salten: Parkslirekne, lupin og kjempespringfrø

Parkslirekne på Skaugvoll 5. november 2015, fortsatt litt liv igjen etter brakking med Gyfosat (Roundup)

2016: kr 0

2017:

- Fagsamling
  - kommuner, Statens vegvesen, Bane Nor, Norsk Landbruksrådgiving m. fl.
- Regionale kurs, bekjemping
  - Fauske, Svolvær, Brønnøysund
- Enkel handlingsplan
- Mer til tiltak enn tidligere

Handlings- plan og brosjyre kommer

Handlingsplan

mot fremmede skadelige arter i Nordland

Miljøvernavdelingen

Rapportnummer/2018

Hagerømlinger og andre arter på avveie

Informasjon til hageeiere,
planteutsalg og entreprenører
om fremmede skadelige arter
som kan true naturmangfoldet i
Nordland

Rapport nr. 3-2016

Handlingsplanens målsettinger (utkast)

1. Redusere forekomsten til noen av de mest skadelige fremmede artene som er negativ for Nordlands natur.
2. Etablere et godt samarbeid om bekjemping og informasjon mellom ulike sektorer og aktører i fylket.
3. Øke kunnskapen om artene, hvor de finnes, hvordan de påvirker Nordlands natur og hvordan de best kan fjernes.
4. Utarbeide god og tilgjengelig informasjon om problemet med fremmede skadelige arter og hva folk kan gjøre for å hjelpe til.

Hvordan prioritere tiltak?

- Artens generelle risiko
- Forekomstens plassering
  - Skade på arter og naturtyper
  - Mulighet for videre spredning
  - Mulighet for å lykkes med tiltak
- Er det mulig å utrydde, eller bare begrense videre spredning?

Samordne tiltak?

Tiltak mot amerikansk mink

Lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* kanskje utryddet i Nordland (fiskedød etter rotenonbehandling)

Røssåauren

Tiltak i verneområder

- Diverse uttak av sitkagran og norsk gran, ringbarking av platanlønn og gran
- Slått og/eller sprøyting av rynkeroser
  - Vallabotn, Breivika og Røssåauren NR
  - Fugløya NR

Vi har fått tillatelse til å ta ut kanadagås i verneområder (aktuelt hvis arten går til hekking i naturreservat)

Fugløya NR

«Barnearbeid» eller «vidundermaskin» (Bø og Bodø bruker støtten fra Fylkesmannen på forskjellig måte)

Rensker marka

BØ: Nå skal et område ved Vinjesjøen bli fri for tromsøpalme-kjemper. Plantene kuttes av ungdom i sommerjobb.

HILDE JØRGENSEN
hilde@biv.no

Trude Larsen (15) og Alice Sannes (15) er to av fem ungdommer som er engasjert i denne jobben. Det er andre uka av tre at jentene er i gang, etter det starter neste pulje.

Utstyrt med beskyttelsesbriller, hansker og gode klær, samt en kniv på langt skaft, har de kuttet et bra stort område rett etter Ginasvingen på vei ned til Vinjesjøen.

– Det er greitt med en slik sommerjobb, sier de, selv om skogen av tromsøpalmer synes uendelig.

Stikker og salter

– Plantene er veldig konsentrert her, og det har vært slik over flere år, sier John-Are Antonsen i Bø kommune.

Han tar opp en frøkapsel på størrelse med en tennisball, fra en stor pose der de samles før de destrueres. Det er flust med frø i kapselen.

– Vi kapper plantene nå før de frør seg. Egentlig skulle vi gjort det tidligere, sier han.

Arbeidet går ut på å skjære av stenglene, som kan være opp til åtte-ti fra rota på en plante.

Trude Larsen og Alice Sannes i full sving med å kappe tromsøpalmer i Ginasvingen ved Vinjesjøveien. (Foto: Hilde Jørgensen)

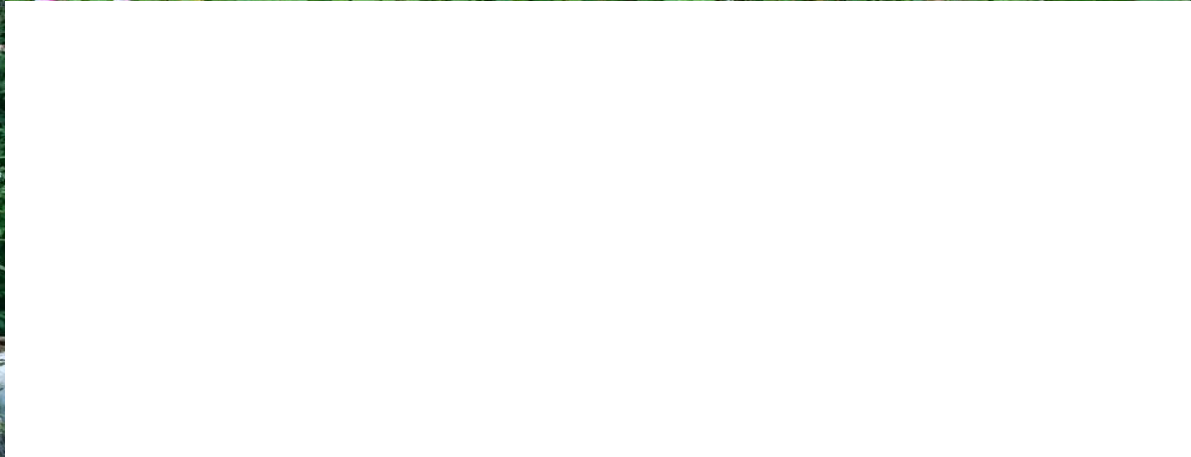

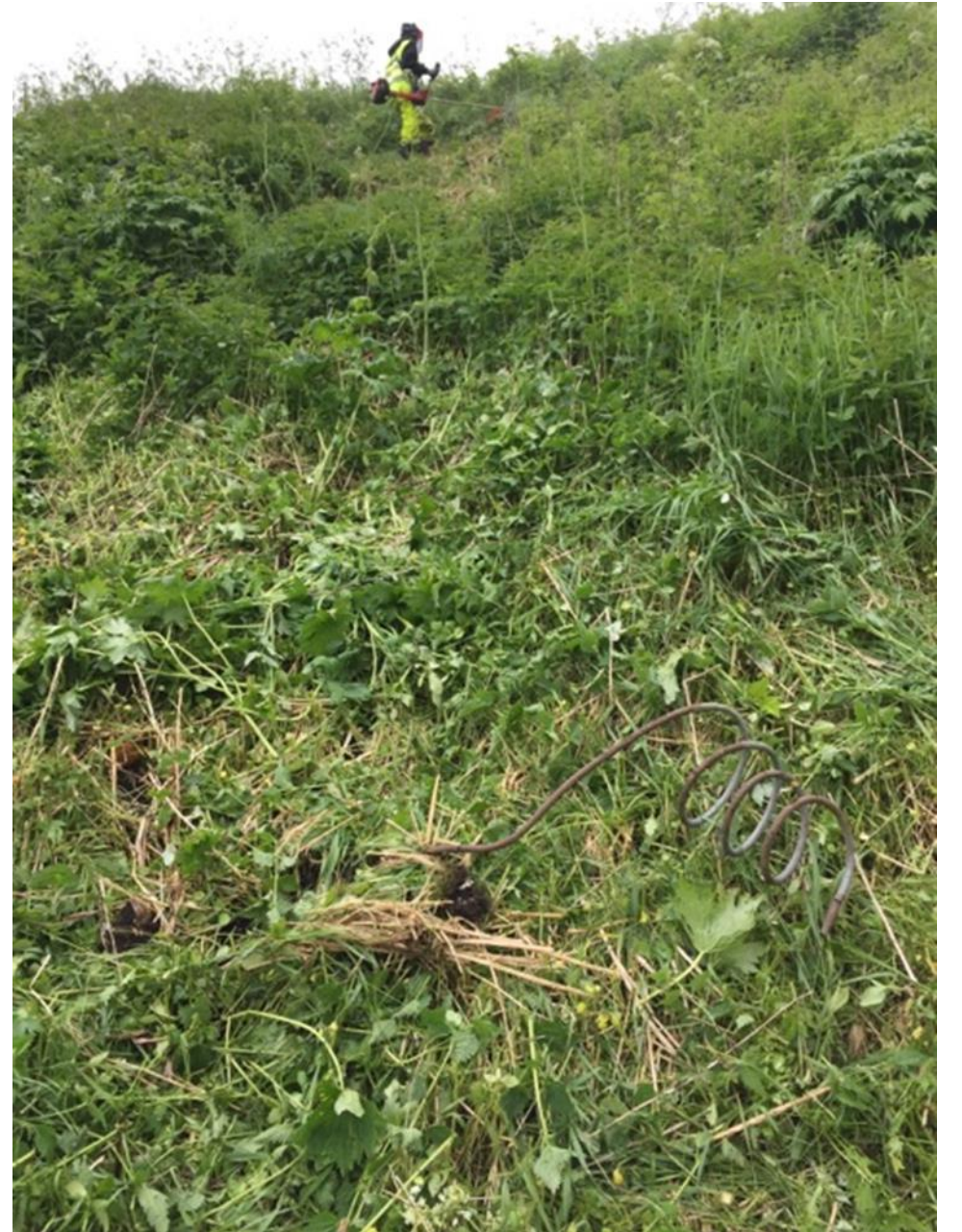
Heatweed

Metoden med kniver på lan- arter som tromsøpalmen og taket. Når de kuttes sees det ensformig.

4.1 Kjempebjørnekjeks og tromsøpalme

Tromsøpalme. Foto: Gunnar Rofstad

«Fokusart» nr. 2: Kjempespringfrø

Saltdal

Bodø

4.3 Lupiner (Sandlupin, Jærlupin, Hagelupin)

Lupiner spp. Foto: Bruker Bernt Fransson på [Wikimedia Commons](#).

«Fokusart» nr. 4:
Slirekneartene
(park-, kjempe- og
hybridslirekne)

Parkslirekne. Foto: Anne Marit Isachsen, Norsk Landbruksrådgivning Salten 2009.

«Fokusart» nr. 5: Rynkerose

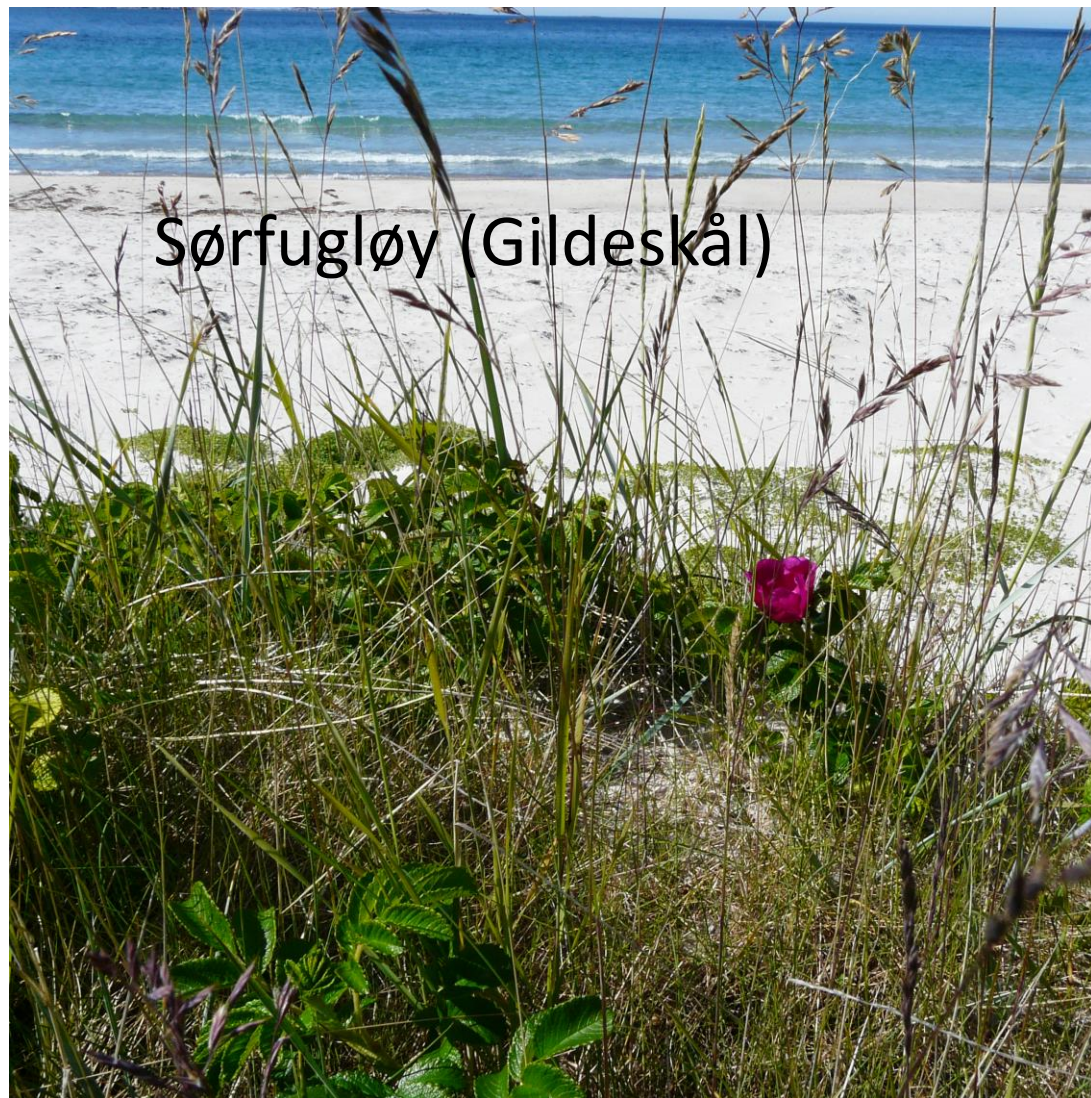

Foto Meløy: Trond Skoglund ©

Og hva med platanlønn og sitkagran?